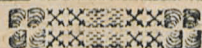

Ten postepok wy-
bran jest s Praw Ce-
sarstkich/ ktory Karolus II. Cesarz/
kazał wydać po wszytkich swoich
Państwiech/ ktorzym sye Nauka da-
te/iako w tych Sadziech a sprawách
okolo karania na gardle/ albo na z-
drowiu/ Sedziowie y każdy Wzrad
ma sye zachować/ y postepować we-
dle boiażni Bożey/Sprawiedli-
wie/ pobożnie/ rostopnie/
y nieskwápliwie.

Cum Gratia & Priuilegio R. M.
Lazarus Andreae impressit Cracouia.
Anno Domini. 1559.

A Ponieważ w Koronie Pol-
skiej / wszyscy Adiaści / Wsi /
y Słachta / mają to przywileiowa-
nie / że mogą sadzić na gardło zło-
czynce / tedy każdemu cho potrzeba
wiedzieć / iako sye w takich rzeczach
ma zachować / aby nieskwapnie / ale
z Bożą boiaźnią / w takich rzeczach
roztropnie a sprawiedliwie postepo-
wali / chęali bydz karania a gniewu
Bożego : Bo iako nie grzech złego
stracić aby dobrym nieszkodził / tak
niewinnego wszetecznie stracić
wielki grzech iest.

Articulus

ARTICVLVS II.

A Ty dwie rzeczy są przednie /
które Sedziam przekazają / albo tym
któży Sprawiedliwością sąsują. ¶ Pierwsza
jest iminanie o swym rozumieniu / chocia nie-
rozumie / ani sye też gruntownie tey rzeczy kto-
ra sądzić ma dowie: to jest / iż niewywiedziałwszy
sye tey sprawy dostatecznie / niewysłuchawszy /
z głowy swey sądzi. ¶ Długa jest / gdy chciwość
a żądza / co w Łacinskim ięzyku Affectus zowa /
wnosi go / a postepnie nie według Sprawiedli-
wości / ale iako sye niżej napisało / albo z łaski / al-
bo z nienawiści / z łakomstwa / z gniewu / albo z
chciwości pomsty. Dla czego Sedziowie y koż-
dy Urząd / powinni są przysyegać / iakoż wszedy
przysyegli bywają / że według Prawa / które dla
tego uczyniono aby sye Sedzia niemylił a z glo-
wy nie sądził / sprawiedliwie będą sądzić.

ARTICVLVS III.

A Cho naprzod na baczeniu
mieć mają / żeby w tych sprawách / w
których sye karania na gardle dotyczy / albo na

Artykuł trzeci.

zdrowiu/ roztropnie/ opatrzenie/ rozmyslnie po-
stepowali : Ponieważ bårzo tho wielki grzech
iest/ pod bårwå á przykrycim Prawå / czlowie-
kå niesprawiedliwie stråciæ / albo na zdrowiu ie-
go skårac / ktorego sam Pan Bog stworzyl. A
tak ci ktory sårda / przy takowym uznawaniu
winności / albo niewinności / mają Pana Boga
przed oczymå mieæ / á pomsty sye Bozey bac /
åby Pan Bog krwie niewinney nie patrzył z re-
ktu ich. Przeto wypisnie sye tu nauka / iakoby w
takowych przygodach słusznie sye zachowac Se-
dziowie mieli.

ARTICVLVS III.

N Sdeżrzani ludzic / å o ktorych
Stawa iaka zla iest / moga byæ imani /
y do wiezienia dawani. Ale pierwey niżliby
mieli byæ meczeni / ma byæ dostateczne wywia-
dowanie czyniono. Bo nie zawzdy ten winien
bywa / kogo oskarza å obwinia / å nie zarazem
winien zostawa za oskarzeniem / iedno gdy sye
iuż wystep å zly uczynek iego pokaze. Przeto też
nie zarazem ma byæ meczon / iedno gdzieby iuż
słuszne y dostateczne znaki byly wystepku iego.
Bo wiele razow przygadza sye / że drugi nie cier-

ARTICVLVS I.

S / ktorym moc od Boga da-
 na iest / aby sadzili a Sprawiedliwoscia
 szaffowali / maia na to baczenie miec / aby spra-
 wiedliwie sadzili / gdyz sam Bog to w pisimie
 przykazuje. Sprawiedliwie sadzcie Synowie
 ludzcy / nie za dary / ktore zaslepiia Serca ma-
 drych / a wyracaia sowa sprawiedliwych: nie
 maia tez baczenia na osoby / ale wedle Boga y
 Sprawiedliwosci / czyniac Sprawiedliwosc
 kozedemu / tak wielkiemu iako malemu / vbogie-
 mu iako Bogatemu / tak swemu iako obcemu /
 albo postromnemu. A niepatrzac na zadna roz-
 nosc osob / na zacnosc albo podlosc / zeby iedney
 osoby maczey niz drugiey niesadzili / iedno kozed-
 ego sprawiedliwie. Abowiem Sad ktory ludzie
 sprauia / Sad Bozy iest. A przeto Prawa a v-
 stawy od madych ludzi sa uczyniony / y zlozo-
 ny / zeby Sedzia koždy / pilnie ie v syebie wwa-
 zaiac / prze niewiadomosc od prawdziwey drogi
 nie zbladzil. A gdzie rozumie byc rzecz sprawie-
 dliwa / aby sye strzegł / iakoby sye nieodchylil od
 Sprawiedliwosci / a niedal sye nikomu odwieśc
 od sprawiedliwego Sadu / ani pochlebstwem /

Artykuł pierwszy.

ani przyiąznią a powinowactwem / ani boiąz-
nią a strachem mocnieyszego / ani też dary iakti-
miśkolwiek. **N** Sedziowie mają sędzić trzeź-
wo bedac / nie iedzac ani pijac / Sady odprawo-
wac. Ma też być Sedzia mądry / wczony / bie-
gły / y sprawiedliwy. Bo przy Sądziech wiele
na tym zależy / żeby Sedzia mądze / a według
rozumu vmiął każdą rzecz v syebie vważać / nie
tak iako sye tych czasow wiele tego przygadza / że
też y o gardła ludzkie sędza ludzie niemnieetni /
niebiegły / a nieuczony / a ci ktorzy oprócz Tytułow
w sobie godności żadney ani vmiętności nie-
(mają.

W Kzetho Ksyażeta / Krolowie / y drudzy
wielcy Pánowie / w tym sye s pilnością
baczyć mają / y wielkie staranie powinni okolo
tego czynić / żeby Sady y inne Urzedy Rzeczy
pospolitey / w ktorey sye wszystkie Stany ludzkie /
od naywyszszego do nanisznego zamytają / ludz-
mi godnymi / mądrymi / wczonymi a cnotliwy-
mi osadzali. Abowiem wiele dobrego / na tym
wszystkiew Rzeczy pospolitey należy / gdy Pra-
wo a sprawiedliwość w swey mierze bywa zach-
owana w tym porządku ktory słusznie ma być za-
chowan / okolo czynienia Sprawiedliwości / i-
to iednemu tak drugiemu.

pliwý / s strachu meki / á bolu / powie to / czego
 nigdy nieuczynil / y przyzna sye ku temu czego
 niewinien / y wiele tym obyczaiem niewinnych
 potracono. A tak nietrzeba mece zaw sze albo za-
 razem wierzye / ~~Alle~~ też nigdy / zeby niewierzye /
 to niema bye / bo iest rzecz nieperwa / omylna / y
 niebezpieczna / poniewaz wiele razow sye to tra-
 fia / ze bywa drugi tak cierpliwý / y twardego
 przyrodzenia / ze meke wycierpi / á prawdy nie-
 powie / by go naywiecey meczono. A duudzy też
 tak niecierpliwi bywaią / iz boiac sye zeby ich nie
 meczono / y na syebie y na kogo innego wyznaia
 co nigdy niebylo / y plonych powiesci wiele cze-
 stokroc powiadaia. A tak nie hnet dla wywia-
 dowania winnosci albo niewinnosci / trzeba sye
 skwapiac / á od meki poczynac / ~~Alle~~ trzeba pier-
 wey obaczyc / wywiedziec sye / y dobrze wvazyc
 wszystkie przyczyny / á Circumstancye / s ktorých
 iaki podobienstwo stuzne / podezrzenie albo
 dowod iaki / na tego ktory ma sadzon bye / poká-
 zacby sye mogl / albo theż niewinnosc iego oba-
 czyc / á wedlug takowego podezrzenia podo-
 bienstw albo dowodow / gdzieby sye dostatecz-
 nie co pokazalo / izby wátpliwa rzecz byla / á pro-
 bacye byly sobie przeciwne / á nie dostateczne /
 ma Sad od meczenia powsciagnac sye / áż

wszystko to

Artykuł czwarty.

wszystko to obaczy/co ma być słusznie obaczono.
¶ **Ustąpnod** Sława/ albo powieść/ ktoraby o takowym była/ ma być uważowana/ y ma być na to baczenie/ s tąd by ta powieść albo od takich ludzi była o nim puszczona/ iesliże nie od nieprzyjaciół albo lekkich takich ludzi/ coby niebárzo godni wiary byli / albo theż iesli od statecznych a dobrych ludzi takowa sprawa pochodzi / bo nie zárazem potwarzy albo ledá lekkim powiesciam ma być wierzone. ¶ **Dugie**/ ma być uważowano mieyscie / iesli zloczynice obwinionego tam na tym mieyscie widziano / gdzie sye zloczynstwo sstalo/ bo s tąd gdy sye to wkaże/ moze być niemáły znak podezrzenia. ¶ **Trzecie**/ ma być obaczon czas / iesliże moglo to być pod tym czasem / ktorego sye to sstalo: A iesli ten to oskarzony/ nie pokáże tego / że sye to tego czasu od niego sstác niemoglo/ A przytym osoba/ lata/ zdrowie / y Sposob wszytek tego to oskarzonego / iesli mogl temu dosyc uczynić / o co go winia: ma to wszystko od pilnych a mądrych Sędziow być dostatecznie uważono przed meką.
¶ **Czwarte** / Towarzystwo s ktorými sye chował/ y zyl / bo s tąd wielki znak moze być / iego dobrego poćciwego żywota/ y zachowania/ albo też zlego/ ponieważ rowny z rownym/ rádzi

wspolu ży-

wspolu żywa / a rzadko to może być / żeby kto ze złymi towarzystwo ma / od nich sye też nienakąził / a zły żywot y złe obyczaje / czynią koźdemu wielkie podezrzenie zlego uczynku / iako też gdzie wiedza ludzie o czym dobrym zachowaniu / bywa to wiele na pomoc obwinionemu / y czyni go mniej podezrzany / iż s takich trudnych rzeczy wychodzi.

¶ Piąte / ma być uważoną przyczyną tego oskarżenia / iesliże z nieprzyjaźni / z zazdrości / s przeszley pogroszki / albo też dla iakiego zysku / ktorogoby ten szukał / ktory oskarzył / to niepochoździ / bo za takim wywiadowaniem / iacno sye pokaze / s kąd co pochoździ.

¶ Szoste / ma też być na to pilne baczenie / iesliże tego ktory żaluie / powiesć / albo przysyega / stała / iednaka / wstawiczna / a nie odmienna iest: bo wielki to znak s tąd może być / prawdziwego a niewinnego oskarżenia. Albowiem w tych sprawach w ktorzych sye gárdła dotyczy / nie tak iako gdy o pieniądze idzie / albo o inne rzeczy dowod / albo przysyega stronie Powodney / ma być skazowana zarazem.

¶ Syodme / gdy kto wciecze / znak iuz tego bywa / że taki czuie sye w tym złym uczynku winien być / że wcieka / bo iac sye Sadu y karania / bo samo wcieczenie podezrzany go czyni według Prawa Maydeburstkiego / iż ten

B

co wcieka /

Artykuł czwarty.

co wcieka / inż sye tak podeżrzánym á winnym czyni / iakoby sye przyznał. Al za takowym znakiem / inż takiego meczyć mogą / obaczywszy iednak pierwey / s ktoreyby przyczyny sye schronił / albo wciekł / iesliby słuszna albo nieluszna przyczyna była / przeczby to uczynił / gdy może drugi snadź przetho wciec / że sye boi mocy / gwałtu / skwapienia / á krzywdy. ¶ **O** same / To też ma być obaczono / iesli ci co winniá / niemieli s tym tego winniá zaśzcia iakiego / prawa albo rozni ce / okolo iakich pożytkow / albo majątności / bo to wielkie záiątrzenie między ludźmi czyni / y wielkie podobienstwo może być / żeby sye to s takowey nieprzyiązni sstać mogło. Al przeto nie zarazem oskarżeniu / ktore od nieprzyiaciela pochodzi / ma być wierzone / á ma być pilne wywiadowanie / co by za przyczyna tego była / zá ktorąby ten obwiniony zloczynstwo takowe uczynić miał / przecz / á czemu / přes tego / ktorego czasu / á iakim obyczaiem sye sstało / bo to wszystko trzeba dobrze obaczyć / kto chce gruntowney sprawy á wiadomości doydż. Al gdzieby obrony á wymowy obwinionego / byly podobnieysze ku prawdzie / słusznieysze / y zacnieysze / niżli oskarżenie / ktorým go oskarżono / thedy ma meka być zaniechana / y nie mają sye ná takowego skwapienia.

piąc. Bo niema żaden meczon być / po ki nie wka-
 za sye słuszne iakie znaki / a podobienstwa tego /
 że on to zloczynstwo uczynił / gdzie takowych
 znakow y dowodow niemasz / albo że obwinio-
 ny słuszną obrone przeciw oskarżeniu pokaze /
 niema żaden być meczon.

Eśliżeby wiec ci co na takowym Sądzie
 syedza w tych rzeczach wąpiłi / mają sye
 Ludzi uczonych / w Prawie biegłych / a rostro-
 pnych radzić / co by działać / bo choćaby też dru-
 gi z meki a z bolu przyznał sye ku temu / w czym
 go obwiniono / nie wnet do końca ma wszyth-
 kiemu być wierzone / a niema przeto zarazem na
 śmierć być skazan. Bo gdzieby Urząd albo Se-
 dzia ktory złościwie / wkwapliwie / bes słusznych
 znakow / albo dowodow / tak iako sye tu wypi-
 sato / komu meke a wdreczenie żadał / ma być po-
 winien / według Prawa nagradzać y oprawić.
 Albowiem czasem naydzie tak niebączne / nie-
 bogoboyne / a wkwapliwe Sedzie albo Urzęd-
 niki / iż aby więźniá niechowac / pracey okolo
 niego niemiec / albo chowaiac go nan nakładu
 nie czynić / wola zarazem stracić dać / a czasem
 snadź y niewinnego / co niema być.

ARTIC: V.

Szkieby sye theż przyngodziło/
 żeby ktchory iawnny zloczynca bedac w
 wieziemiu/ albo na mece powolat/ y ostawil ko-
 go / powiedaiac ze s nim pospolu iaki zly vczy-
 nek uczynil / y to czyni podezrzenim tego zlo-
 czynice/ zwlaszcza gdy inne podobienstwa / a z-
 naki iakie s tym powolanim beda sye zgadzaly.
 A gdy ten ktorego mecza powieda co takowe-
 go/ nie za pytanim / albo wspominanim tey o-
 soby. Bo przy mece/ albo też z osobna na stronie/
 niema żaden mianowicie być wspominan/ aby
 zloczynca gdyby wstyszal kogo mianuiac a w-
 spominaiac / aby niewinnie takiego niepowo-
 lat. Ale gdy zloczynice pytaia / maia niewymie-
 niaiac nikogo pytać sye / co za pomocniki miał/
 tak żeby on sam powiedzial / na kogo by co ta-
 kowego wiedzial. A gdy kogo tak zloczynca iaki
 powola / maia sye na nim pilnie wywiedziec/
 ktorego czasu/ na ktorym miejscu/ iako y za ia-
 kimi przyczynami/ co takowego uczynili / y też
 iesliże ich wiecey przy tym bylo: bo tego wszyt-
 kiego trzeba sye pilnie wywiedziec dla tego/ żeby
 tym laczniey prawda mogla być wynaleziona/ a

żeby grun-

żeby gruntowniejszy dowód mógł być nietylko przeciw temu samemu winnemu / ale theż przeciw powołanemu. Drugich rzeczy może sye też każdy mądry a baczny Sedzia sam domyslić / ná ktoze trzeba pamiętać / kto chce y prawdy gruntownie sye dowiedzieć y nikomu nieubliżyć / a Sumnienia też swego nieobrazić. Przetho nie trzeba tu wszytkiego tego tak szeroco wypisować.

..

W Otrzeba też wywiedzieć sye / iesli ten co powoływa / albo co takowego ná kogo powieda / miał s nim nieprzyiaźni iakiey / gniewu albo wasni. Bo gdzie sye tho wkaże / że nieprzyiaźni iaka między sobą mieli / niema themu powołaniu a osławieniu wiara być dawana / zwłaszcza gdzieby sprawa tego co powołał / nie dowodna / a niepewna była. A w tym wszytkim trzeba pilnego a dobrego wważenia. A gdzie by powołany przed tym też był w czym podeżrzany / tedy tym wietsze intymanie / y łacniejszy s tad dowód przeciw iemu być może.

S Dy ten co powołał / ná tym co wyznał / aż do końca stoi / a s tym ná koniec y ná śmierć idzie. Bo zły tho obyczay y szkodliwy w

Artykuł piąty.

Ksyeżey niektórych/ ktorzy przy spowiedzi/ y nie-
 gdy go złoczyńce na śmierć wioda takowe lu-
 dzi/ namowami swymi ktemu przywodzą/ żeby
 na śmierć idąc / to wszystko co na tego wyznał/
 odwołał. A miałoby słusznie temu sye zabieżeć/
 y tak to opatrzoneo być / żeby wiecey Ksyeża lu-
 dzi ktemu nieprzywodzili / gdyż tym y sami bār-
 zo grzeszą / ponieważ grzech iesth prawdy kazać
 przec/ y iest to ku szkodzie Rzeczy pospolitey / a z
 obrażeniem y s krzywdą drugich ludzi / gdy złe
 czynki y złi ludzie bywają zakrywani / ktorzy
 potym innym złe czynić mogą / nie tylko zło-
 dzieystwem / ale też mordy / y innymi złymi w-
 czynki. A tak gdyby do tego przyszło / żeby zło-
 czynicá takowe zeznanie swoje/ y powołanie od-
 wołał/ chcąc tym obyczaiem swe pomocniki a
 towarzysze zakryć/ albo theż że go na spowiedzi
 tego nauczoneo/ tedy ma być mezon o pierwsze
 iego wyznanie/ y ty przyczyny a Circumstancye
 wszystkie / ktore go do tego odwołania przywio-
 dły/ a według ktorzych ma być rozumiano o tym
 odwołaniu iego/ iesliby słuszne albo niesłuszne
 było. A trzeba w tym osobliwey opatrności / y
 wważenia/ oglądając sye na sławę / a zachowa-
 nie tego to powołanego / y iesliże towarzysystwo
 iakie s tym złoczyńcá miał.

Gdzieby też

S Dzieby theż na kogo wkażalo sye / że sam
dobrowolnie wyznał / chlubiąc sye tym /
że takowy zły uczynek uczynił / albo iż groził / a
odpowiedał przed tym niżli sye to stało / tedy
takowy ma za tego mian być / a sprawiedliwie
może być mezon.

Insze znaki a dowody dostateczne /
na niektore zloczynstwa z osobna / za
ktorymi gdy sye wkaża / może Sad
zloczynce na meke wydać.

ARTIC: VI.

S Dzieby w tego ktoryby o tako-
wy uczynek w podejrzeniu był nale-
ziono / tegoż czasu / gdy sye ten zły uczynek stał /
zetrwawione szaty albo bronie / albo żeby zabi-
tego rzeczy iakie naleziono / a doswiadczone nani
że ie przedawał / albo gdzie schować dał / tako-
wy dowod dostateczny iesth / iż gdy sye to nani
pokaze / a on niebedzie vniat słusznie sye s tego
wynieść a sprawić / s kad albo iakim obyczaiem
takich rzeczy dostał / zarazem za takim dowo-
dem może być mezon. Wszakoz trzeba pierwey

sprawy ie-

Artykuł syodmy.

sprawy iego wysłuchać. A iesliżeby słusznie sye s
tego wywiódł/ tedy nieśkwąpiąc sye nani.

Głównych iawnych Hezoboy-
stwách/ ktore sye trafiaia/ gdy wiele
ich przytym bedzie/ á żaden niebedzie
chciał przyznać sye ku temu co sye s
stało/ iakimi znaki á dowody te-
go dochodzić.

ARTIC: VII.

Sładowey przygodzie / gdzie
wiele ich przytym bedzie / á żaden sye
znać niechce / żeby winien był : gdy sye ná ktore-
go pokaze / że bedac przy tym / s tym to zabitym
sye poswarczył / albo że rzuciwszy sye nani broni
iego dostał rany mu żadał / á szkodliwie obraził :
zá takowym dowodem tak iasnym / moze każdy
meczon być / á zwłaszcza gdyby przy nim bron
iego zekrwawioną naleziono / Ale gdzieby kto-
ry s tych dowodow sye nie pokazał / á niebyło s
żad innąd podeżrzenia / iedno iż tam przy tym
zamordowaniu s tráfunku był / dla tego niema
żaden być meczon.

Gdzieby

Gdzieby Wacława sama chce wyste-
pek swoy zakryć / żeby sye Dzieciecia
dopusciwszy zabiła ie / iaka inqui-
sicya y dowod na to dostateczny
być ma.

ARTIC: VIII.

NA te ktoraby o taki bczynnek
w podezrzeniu była / gdy sye wkaże / że
miawszy przed tym brzuch niemaly / zarazem o-
padała / y na ciełe scienczała / a iż na twarzy zbla-
dła / zemdlala / albo zachorzała : thedy za takimi
znaki / ta to biala glowa / na ktora takie podez-
rzenie moglo by sye sciagac / ma wkrzyć a pota-
iemnie dana być ku ogladaniu / dla lepszego do-
swiadczenia / niektórym statecznym a mądrym
bialym glowam / a za thych ogladaniem a sprá-
wa / gdzieby y insze znaki pokazaly sye / to iest że-
by s pierśi mleko szło / a ona przed sye przala /
może być na meke wydana. Bo takich przygod
wiele sye trafia / gdy takowe biale glowy strze-
gac ostawienia / y zley powiesci / za poduszce-
nim Dyabelskim / takowym złym wczynkiem /

C

nieślawe

Artykuł osiny.

nieślawie swoje y zły uczynek / daleko gorzszym
chcą zakryć / nie pamiętając na to / że y gardło
swoie / y dusze w daleko ciejsze niebezpieczeń-
stwo a grzech tym obczyaiem przywodzą.

Aczkolwiek gdzie sye tego czasu / ktorzego dziecie
zabite należono / na ktorą pokaze / iż mleko iey
s pierśi idzie / iest to dowod dosyć znaczny a pe-
wny tego złego uczynku / za ktorzym y na meke
wydana być może.

Wszakoz ponieważ Lekarze / a Doktorowie po-
wiedaia / że sye trafić może na drugiey takowy
znak / iż mleko s pierśi pociecze / chocia nigdy
brzemienna nie była / dla tey przyczyny / gdyby
ona tym obczyaiem sye sprawiała y wymawia-
ła / a przed tym zwłaszcza / żeby w Kurestwie nie
była podejrzana / niema być zarazem meczoną /
Ale Babam a starym białym głowam ma być
ku oglądaniu dana / żeby ony dostateczniey o-
baczyły / iesliże s tey albo z inney przyczyny tho
pochodzi. (:) (:) (:) (:)

Gdzieby ktho o trucizne / żeby sye s
nią obchodził / w podejrzeniu był / iak-
ta inquisicya y dowody dostateczne
przeciw takowemu być mają.

Gdy sye

ARTIC: IX.

Syn sye właje/ że trucizne ten kupował/ ktory miał nieprzyiaźni s tym to/ ktorego otruto / albo że pożytku iakiego / á spadku/ po śmierci sye tego spodziewał/ á iż osoba iaka lekka / y dobrze tu takowym sprawam podobna iest : tedy może słusznie winá temu o takowy czynek daná być / y może zá tymi dowody być meczon / oprócz żeby dostatecznie sye wywiódł s tego / á pokázal / że ná co innego nikomu nieszkodliwego tey trucizny potrzebował albo używác chciał.

Eśliżeby też kto kupiwšzy takowú trucizne tego sye przal przed Urzędem/ á mogło sye potym to naní dowodnie włazać / że kupil/ może takowy zá tym dowodem o tho meczon być / żeby powiedział ná co they trucizny używał albo używác chciał.

Przeto w każdym Mieyscie/ albo Repub: Aptekarze wszyscy/ y ci co trucizny przedáią/ máia być cieštka przysyega obowiazáni/ żeby trucizn á iadow żadnych nikomu nieprzedawali/ bes przyzwolenia á wiadomości Urzedu.

Głodzieiach którzy kradną/dowód
albo inquisicya dostateczna.

ARTIC: X.

Rzeczy kradzione / w kogo by
nalezione byly / albo dowiedziano sye /
zeby ie przedawal / albo komu darowal / albo ia /
kimkolwiek innym obczyaiem imi szafowal :
gdzie niepokaze / a nie postawi tego / od ktorego
powieda takowych rzeczy dostal / y nieda za-
stepce / a niepokaze s kad albo iako tych rzeczy
nabyt / a z zlodzieystwa sye thym obczyaiem nie
oczysci / takowy kazdy moze o zlodzieystwo ob-
winion y sadzon byc. A poniewaz wiele iesth
proznuiacych ludzi / ktorzy niemajac zadney sluz-
by / obeszcia / ani opatrzemia / po karczmach / y po
piwnicach sye wlocza / a chocia nic nie robia / y
dochodow zadnych niskad nie maja / iednak
pija / hucza / graia : wielkie na takowe ludzi po-
dejrzenie byc moze o kazde zloczynstwo / a zwla-
szcza o zlodzieystwo. Przeto Prawem pospo-
litym miało by to zagrodzono y opatrzono byc /
zeby sye tacy ludzie nie mnozyli / a zeby ie wsze-
dzie imowano / nie cierpiano / a dla takowych

występkow

wystepkow słusznie karano. Także theż Wzrad
ma pilen być żebrałow / y tych co sye z mieystcá
ná mieystce włocza / á pilnie tego doglądać / iá-
koby pod sposobem żebractwá / niecnoty / proz-
nowanie / y złe uczynki sye nie mnożyły / á pod
tym płaszczem áby złe nieczynili.

Sowod o kradzież.

ART: XI.

Rzecz kradzioná przy kim kol-
wiek sye naydzie / albo iáká część onych
rzeczy ktore zginely / albo że sye ná kogo wkaże / á
on takowe rzeczy przechowywa / przedáie albo
dáie / á nie umie albo niechce sye sprawić / y stu-
sznie s tego wywieść / od kogo takowych rzeczy
dostal / albo iesli pobożnie á słusznym obyczáiem
ich nábył: takowy każdy słusznie ma być w tym
podeżrzeniu / że thy rzeczy przezeń zginely / y
może być mezon o to.

Eśližeby theż przy kim náleżono takowe
Instrumentá / ktorými dzwi / albo zamki /
albo też skrzynie wylámowány y odmykány by-
waia / zwlászczá ná tym mieystcu / y tego czasu /
ktorego rzeczy iáké pokradziono: takowy każdy

C iij może być

Artykuł dwanaście.

może być poiman / y za tym podejrzeniem me-
(czon.

Tem / Gdyby pokradziono znaczne iakie
rzeczy / albo Summe niemala pieniędzy /
a wżazalo sye na kim / w thym podezrzany / ze
bogatszy niz pierwey / a wietszy dostatek okolo
niego nizli przed tym byl / po ki tych rzeczy niepo-
kradziono / a iz sobie hoyniey poczyna / niz maie-
tnosc iego znoscic moze / a niebedzie vmial s tego
sye wywiesc / y wżazac s kad ten dostatek ma / a
skad bierze to co vtraca: przeciw takowemu do-
stateczny dowod iest / y moze za takowym po-
dejrzeniem na meke byc wydan.

Jaki dowod przeciwko tym byc ma /
ktorzy zboyce / albo zlodzieie przecho-
wywaja w domiach swych.

ARTIC: XII.

Dzieby kto wiedzac y zna-
iac takie ludzi / im przechowanie w
domu swym dawal / s nimi towarzystwo mial /
picim y iedzeniem / albo iakim kolwiek innym o-
byczaiem / ludzi takowe soldrowal / a im wspo-
mozenie dawal / albo zeby rzeczy od nich kra-

dzione

dzione przyymował / w domu swym przecho-
wywał / przedawał / albo iakim kolwiek obyčzą-
iem imi szafował. ¶ Item / żeby rady im dodawał
ich bronil / albo s nimi iakie kolwiek wspolki
miał: ku takowemu każdemu ma prawem być
przystąpiono / y może meczon być.

¶ **S**zkieby też ktokolwiek zloczynice koro-
by wciekli wkrzywł / albo wiedząc o nich
że sye pokryli / nie obiawił / a żeby s nimi Con-
trakty iakie / bes wiedzenia a przyzwolenia D-
rzędu / czynil / pieniadze od nich za to brał / albo
sye ich vpominat: takowy każdy słusznie ma być
mian w tym podezrzeniu / że s nimi wspolki ma /
y na to przyzwala co oni czynią / a za takowy-
mi dowody słusznie o to meczon być może.

Dowod dostateczny na ty / ktorzy
wkrzycie **W**iaśta / **W**iaśteczka pa-
la / y ognie zakładają.

ART: XIII.

¶ **S**zkieby kto podezrzany był / o-
kolo zakładania ognia / a przed tym niedobrze sye
wczym zachował / a żeby przed tym zapalenim v

niego kto

Artykuł czternasty.

niego kto takowe niezwykłe potrzeby/á Instru-
menta widział/ ktorých do zakładania ognia v-
żywaią: takowy każdy może słusnie tym obwi-
nion być. A gdzie sye słusznymi wywoady nie-
sprawi/ y nie właze/ że tych potrzeb ku czemu in-
nemu / á nie ku szkodzie ludzkiej używał / thedy
może być o to sądzon y meczon.

Dowod przeciw Czarownikom / y
tym wszystkim/ ktorzy sye s Czarno-
kwestwy á z gusly obchodzą.

ARTIC: XIII.

Syn sye pokaze / że ktho tako-
wych rzeczy innego chciał wczyc / albo
że komu tym groził/ á temu kthoremu grożono/
żeby sye s tąd co złego przydało / albo theż żeby
w tym podezrzanym sye być pokazał/ słowy/ o-
baczaymi/ postawa/ y inszymi sprawami / ktore
sye w takowych ludziach náyduią/ á ktorých tá-
kowi ludzie używaią / á żeby sye thym iuz osta-
wil: takowemu každemu słusnie ma być o to
wina dana/ y za takimi znaki może być y ná me-
te skazan / Ponieważ takowe wszystkie vmiecie-
nosci/ ktore sa náprzeciwko Pánu Bogu / y Lu-

dziem Krze-

dziem Krześciańskim nie przystoi / żeby sye s nimi obchodzić mieli / maia być Prawem zapowiedziane / y srogo karane.

Ná zdrayce iakiego dowodu potrzeba.

ARTIC: XV.

S Syby obaczono kogo / á on od nieprzyiaciela Pána swego wkrucie á potajemnie chodzi / y s nimi iakie rozmowy skryte miewa / áże soba trwoży / takowy każdy moze za takowym podezrzeniem mezon być.

Głoso Heczenia iaki porządek álbo postepok ma być zachowan.

ARTIC: XVI.

S Sy kto mezon ma być o zloczynstwo iakie / ktorym go oskarżono / za słusznymi znaki y dowody / ktore wyszley wypisano / ten co go oskarżył á obwinił / ma do tego być przypuszczon / y ma mu dopuszczono być / wywiadować sye ná tym zloczyncy / tych rzeczy ktorych rozumie / że mu potrzeba wiedzieć.

D

Item / pier-

Artykuł szesnasty.

Tem / pierwey niżli zloczynca iaki będzie
meczon / z Urzedu / albo za oskarżeniem te-
go / ktorzy nanżalnie / ma być postawion przed
Sedziem / albo Woytem / dwiema przysiężnikami / y
przed tym Pisarzem / ktory do tego urzedu nale-
ży / á ma być pytan tymi słowy / ktorými by mo-
żono go do tego przywieść / żeby sye sam wyznał
bes meki / y prawdę powiedział / y ma mu prze-
kładana być srogosc meki / ktora podiac będzie
musiał / iesliże sye dobrowolnie nie przyzna ku
temu w czym go winiua. A cokolwiek ná then
czas wyzna / y powie / wszytko tymisz słowy
ma być zarazem napisano / tak żeby iedno z dru-
gim Conferuiac / to iest skarge / wyznanie iego
dobrowolne / y to ku czemu sye ná mece dobro-
wolnie wyzna / tym łacniey mogła być prawda
obaczona.

Wywody y Sprawa koźdemu przed
meką ma być dopuszczona.

ARTIC: XVII.

Jesli żeby któzkolwiek bedac o-
skarżon o iaki kolwiek występek / przal
sye / á chciał sprawić y słusznie dowieść / że w tym

nie iest wi-

nie iest winien w czym go obwiniono / ma każdemu tego być dopuszczono. A owszem trzeba go w tym vpomnieć / iesliby sye mogli wywieść / y vłożyć / że albo niebył tam na tym mieystcu / gdzie sye co takiego sstało / albo że tego czasu co innego czynił. Bo gdzie sye to swiadectwem dostatecznym vkaże / za słuszny wywod ma być przyieto. A przeto trzeba to więziom przekładać / y rozwódzić / iż dudy tak prości a głupi bywaia / dudy też przed strachy a boiaźnią / chocia im o gardło / nie będąc winni / iednak sye sprawić y wywieść s tego nieumieia. Tym obyczaiem / gdy oskarżony słusznymi podobieństwami y dowody / niewinność swoje vkaże / y wywody powie / ma Sedzia za nakładem tego obwinionego albo przyiaciół iego / napierwey inquisicya vczyniwszy / starać sye o to s pilnością / żeby tego wszystkiego dowodnie doswiadczyl / y wywiedzial / czym sye ten więzieni sprawiue. ./.

S Dzieby też poimany potrzebował postawienia swiadków / niema mu tego Sedzia zbierać / ale owszem na żądanie iego / albo y przyiaciół iego / ma swiadków y swiadectwa ich s pilnością wysłuchac : oprócz żeby za słusz-

Artykuł syedmnasty.

nymi przyczynami być to niemogło / albo żeby
niebyła tego potrzeba / tak iako niżej dostatecz-
niey to będzie wypisano. Jesliżeby obwiniony /
albo przyiaciele iego niemogli mieć tego dostat-
ku / żeby po swiadki y po inne wywody stać / a
o nie sye starać zacz niemieli / tedy Sedzia albo
Urząd niema w tym swego nakładu litować /
iako by sye wszytkiego s pilnoscia a gruntow-
nie wywiedzial. Ponieważ niegodzi sye nikogo
niewinnie / a nie za pewną wiadomoscia uczyn-
ku iego / na gardle starać / ani też z drugiey stro-
ny slusna by rzecz była / ludzi podezrzane nie ska-
rawszy / lada za sprawą wypuszczac.

S Dzieby za dopuszczeniem y wysluchá-
nim takowey Sprawy / z wywo-
dow / y swiadectwa / nie wkazala sye iednak nie-
winnosc tego obzaltowanego / a żeby s slusne-
go podezrzenia y obwinienia / niemogl sye wy-
wiesc / ma daley przeciw takowemu postepowa-
no być meka wedlug Prawa y uznania Urzedu
albo Sedziiego. A powinien sam Sedzia ze
dwiema Przysyzejniki namniey / y s Pisarzem te-
goż Sadu / przy tym być / y sluchac wyznania
iego. A to wszytko ku czemu sye tak przed meka
iako na mece przyzna / ma pisarz tymisz slowy

napisac /

nápisác / nie opuszczáiac áni przyczyniáiac ná-
 mnieyszego słowa / y temu co go oskárzył / ma
 wyznánie to obwiniónego / á ile sye iego dotyczy
 býc okazano / y wypisano. A iesliżeby ná mece
 ktory chciał co powiedziéc sprawniác sye / á tu
 okazaniu niewinności swoiey ma býc sluchan.
 Ktemu / w takim obwinieniu / gdzie sye gárdlá
 dotyczy / trzeba wielkie baczenie ná to mieć / iesli-
 że s prostosci álbo z gluposci swoiey / álbo theż
 przed boiáznia á stráchem meki / sprawowác sye /
 y wywodzić nieumie. Bo lepiey iest czasem / y
 z mnieyszym grzechem wypuscic á nie skárác /
 niżli niewinnego strácić / y ná gárdle bes slusz-
 nych á dostátecznych przyczyn skárác. Poniewáz
 sam Pan Bog obiecuie sye srodze mscicé krwie
 niewinnie wyláney. A tak Sedzia y Urząd
 kóždy ma to ná pilnym baczeniu mieć / żeby tym
 obyczáiem sumnienia swego nie záwiódł / á zá
 tak ciestkim grzechem / pomsty Bożey ná syebie /
 y ná inne nie przywiódł. Bo poniewáz w rze-
 czách lekceyszych gdy o Imienie / álbo o inne
 krzywdy idzie przed práwem / prostym á glupim
 y nieumieietnym ludziem / któzy sprawy swoiey
 powiedziéc nieumieia / bywa folgowano / prze-
 wleczeniem terminu / opátrzeniem Prokuratora /
 y innymi obyczáymi / owszem gdzie idzie o gár-

Artykuł osmnasty.

dło/ ma głupstwo á prostota ná wielkim bacze-
niu być/ bo takowym y Prawá samy folgują/
które są wczymione nawiecey dla złych/ chytrych/
przewrotnych / á łściwych á zdradliwych ludzi/
aby dobrych przewrotnością á złością swą nie
oszukiwali.

Ci którzy ná mece przyznają sye/ iá-
ko mają być potym/ według in-
formáciey / pytani.

Naprzód okolo mordow/ á zloczynstwa/ tá-
kowe pytanie być ma.

ART: XVIII.

Syn sye iuż obwiniony przy-
zna ná mece / y powie ná sye to o co
go obwiniono/ á gdy iuż będzie to według sprá-
wy iego popisano / mają ciż co przy mece byli/
dostatecznie pytać / iesliże przy tym stoi co wy-
znał/ y wywiadować sye drugich theż rzeczy / s
których by prawdá łacniey sye mogła poznać/ A
to tym obyczaiem: Ponieważ sye zna że zamor-
dował / y ten zły wczynek wczynił / żeby powie-
dział co go do teğ przywiódło/ ktorego dnia/ kto-
rey godziny / ná którym miejscu to było / iesli

też pomoci-

też pomocników iakich do tego wzywaj / albo
gdzieby tego zamordowanego ciało skrył a za-
grzebił / albo na ktorym miejscu ciało iego za-
grzebił / a ukrył / iako ku temu przyszedł / z iakimi
broniami / iakie mu rany zadał / albo iako go za-
bił / wiele pieniędzy przy nim albo iakichkolwiek
innych rzeczy znalazł / albo mu odział / gdzie to co
przy nim wziął podział / zaniosł / schował / prze-
dał / albo komu dał. Także też y zboycą albo
złodziey tymi słowy / y tym obyczaiem ma być
pytan.

Gdy sye kto na mece ku zdradzie przy-
zna / iako ma być potym pytan.

ART: XIX.

Gdy Wzięci przyzna sye ku
zdradzie / ma być pytan / kto go na tho
najął albo namowil / wiele za tho wziął / albo
wiele mu obiecano / ktorego czasu / na ktorym
miejscu / y iakim obyczaiem sye to sstało / y co
za przyczyną przywiodła go do tego.

Gdy sye kto przyzna ku temu że
kogo otrul.

Takowy po

ARTIC: XX.

Szkowy po mece ma być py-
tan według wszystkich Circumstancyj/
albo przyległości / ktore wyszkey mianowano/
co go do tego przywiodło / albo za iaką przyczy-
ną tego sye wazył / albo wazyć chciał / kto go do
tego przywiodł / albo na tho namowil / iakiey
trucizny / ktorogo czasu / iakim obyczaiem uzy-
wał / albo uzywać chciał. ¶ Item / gdzie tey
trucizny nabył / kupil / kto mu icy dodal y radzil.

Gdy sye ktho na mece przyzna / iż o-
gien założywszy / spalil / a szkode
iaką uczynil.

ARTIC: XXI.

Sobna potym ma też być py-
tan / co go do tego przywiodło / ktorogo
czasu / z czyią pomocą / a z iakim towarzystwem /
to popelnil / iakich potrzeb do tego uzywał / y s
kąd / iako / na ktorzym miejscu / albo od kogo
tych rzeczy nabywał / kupował / kto mu na to
radzil / namowil / albo naiął / wiele też za tho
wzial.

Gdy sye

Gdy sye ná mece przyzna ku Czar-
nošpestwu albo Czarownictwu.

ARTIC: XXII.

MA być pytan teŝ wedlug przy-
czyn y przyległości/ albo Circumstan-
cyy wyŝŝzey wymienionych/ a ktemu iakich In-
strumentow/ iakim obyczaiem/ y ktorego czasu/
albo teŝ słow vzywał/ co czynił/ A iesliŝe powie-
ŝe gdzie Czary iakie zakopat albo vkrzył rzeczy
takowe / ktorzych wiec do tego vzywają / ma
scrutinium być vczyniono/ y pilnie ŝukano/ iesli-
ŝe wedlug sprawy iego beda mogly być naležio-
ne. A iesliŝeby nalezione byly/ ma być pytan ten
Czarodzieym/ iakimi słowy albo iako sye s tym
obchodził. ¶ Item/ Ma być pytan / od kogo
sye takowych rzeczy nauczył / iakim obyczaiem
ku tey vmieietności przyszedł/ iako wiele razow/
y przeciw komu tego vzywał / albo iaka ŝkode/
kiedykolwiek komu tym vczynił.

¶ Inŝe pytanie / ktore in genere / albo
nie wymieniając żadney rzeczy z o-
sobną maia być vczynione.

ART: XXIII.

Sley nauki albo informacy-
 ey wyższej wypisanej / każdy baczny
 á opátrzny Sedzia / láčno sye iuż bedzie mogt
 daley spráwić y domyslic / iáko ma wedlug wiel-
 kosci albo málosci obwinienia á wystepku / ku
 ktoremu sye obwiniiony ná mece przyznał / dla
 dostáteczney wiadomosci y uznania prawdy /
 dáley potym sye ná nim wypytywáć. A niemi-
 dzi sye byé potrzeba / szerzey to tu wypisowáć /
 gdy sám sye tho wkáze wedlug potrzeby á ob-
 winienia / czego á iáko ná obwinionym sye wy-
 wiadowáć. Bo tákze y okolo innych zlychoczyn-
 kow / wedlug tych Circumstáncy / ktore wysz-
 szey wymienione / ma byé czyniono pytanie. A
 tak in summa o ty wszystkie spráwy y czyny tá-
 kowe / pytanie ma byé czyniono / ná ktore ten co
 by niebył winien / albo w tym niebywał / niemi-
 alby odpowiadáć / Aczkolwiek wyzna zá tá-
 kowym pytáním / wedlug rozności zlych czyn-
 kow / ma byé dostátecznie zárazem nápisano.

Jakie wywiadowanie y doświadcze-
 nie czyniono byé ma / okolo tego wszystkiego /
 ku czemu sye kto przyzna.

Gdy iuż

ART: XXIII.

Gdy już według takowego py-
tania po mece Sedzia wywie sye / y sprá-
we będzie miał od tego obwinionego / ma albo
postać / albo też mogli być y sam doydź / á wy-
wiedzieć sye z wielkim staraniem á pilnością / ie-
śliże to wszystko ku czemu sye przyznał / á co po-
wiedział / według miejsca / czasu / y innych o-
koliczności / zgadza sye y tak nayduie. Bo gdy
ktory obyczaj y sposob / á postepęł wszytek swe-
go złego uczynku powie / y iáko sye co działo / á
naydzie sye to wszystko tak iáko powiedział /
wielki dowód iest y nie trzeba w tym wetpić / że
ten to wszystko zbroił / w czym go obwiniono /
bo niewinny / á ten ktoryby przy tym niebył / nie
wmiąłby tego tak dowodnie wypowiedzieć.

Gdy Circumstancye / to iest okolicz-
ności po Dolsku / ktorych trzeba ku
wywiadowaniu prawdy / y wszystko
to ku czemu sye wyznał / za pilnym
szperowaniem / inaczey sye
naydzie.

ART: XXV.

Edny obwinionemu / seż y ma-
tactwo iego / ma być przelożono / y cies-
kami słowy á pogroszkami naprzod ma być ska-
ran. A potym gdzieby nie przestał pleść á mątać /
ma z nowu meczon być / dla tego żeby grunto-
wnieysza á dostatecznieysza sprawę dal / y pra-
wde wyznał / bo bywa to czestokroć / że zloczyn-
ce chcąc ukryć swe złe uczynki / ledá co powiedá-
ią / chytrze plotac słowy / á z rzeczą sye niezga-
dzaiac / ni dla czego innego / iedno żeby za taki-
mi niedowodnymi sprawami / o nich tho rozu-
miano / że niewinni / á żeby tym obyczaiem mo-
gli sye wymątać.

Circumstancye albo przyległości /
nie mają być przy wypytawaniu /
wymieniany / iedno on sam wedlug
wiadomości swey ma mowić.

ART: XXVI.

Naprzod iuż wypisano iesth /
gdzieby sye ktho ku uczynku iakiemu

przyznał /

przyznał/ dla meki á boleści/ á była to rzecz waz-
pliwa/ iako według wszystkich Circumstancy/
wywiadowanie albo scrutinyum ma być okolo
tego czyniono / dla dostatecznieyszego wywie-
dzenia prawdy. A poniewaz bywa to czasem y
pochodzi ze zlego á nieopatrzneho pytania/ gdy
ten kto pyta á podawaniem rzeczy/ á pytaniem
vczy go / coby miał albo iako odpowiedac. A
przeto potrzeba tego iest/ zeby Wzrad albo ci co
im sluchanie á wywiadowanie takich rzeczy po-
rucza / według wyszszey opisaney nauki / pyta-
nia czynili iednakie/ tak przed meka iako na me-
ce/ y potym tez po meczeniu / y takowe ktore ku
tey rzeczy/ wktorey go obwiniono/ przynalezale.

Gdzieby poimany przyznawszy sye
przal sye onegoż y odwoływał.

ART: XXVII.

Alle iako wyszszey napisano/
iesliże sluszne podezrzenie y dowod nani
iest / y skąd innad sye to wktazuje / ma być zasye
do wiezienia wiedzion/ y meczon / tym obyczaj-
iem/ ze przytym trzeba ná wywiadowanie Cir-
cumstancy / przednieysze baczenie miec / bo s

tych natácniey prawda moze byc obaczona: o-
procz gdzieby obwiniony tak dowodne przyczy-
ny tego wskazowal/ prze co przyznawszy sye/ zasye
potym onegoz sye przy/ zeby Sedzia na nich prze-
stać mogl: tedy Sedzia ma mu dopuscic w tym
wzywac slusznych dowodow / ktorozbykolwiek
tu obronie swey a oczyszcieniu/ przywieśc mogl.

medes
Keta iakim obyczaiem ma byc
miarkowana.

ART: XXVIII.

Sedlug wielkoscí podezrzenia
y innych dowodow ma byc keta w-
miarkowana / y tez wedlug wielkoscí albo má-
loscí wystepku/ ktorym tego obwiniono/ co lac-
no sam Sedzia albo Urzad przytym bedac we-
dlug Sprawiedliwoscí / y slusznego baczenia/
baczyć moze / iako dlugo albo krotko tego me-
czyc rozkazac ma/ albo iakim obyczaiem. Y nie-
ma zadne wyznanie w ten czas przyymowano
a pisano byc/ potki go mecza albo pala/ iedno gdy
powiedac chce/ ma mu posolgowano byc.

Jako ten meczon ma byc / ktorzy na

ćiele rány

ćiele rany iakie szkodliwe albo obra-
żenie przed tym ma.

ART: XXIX.

Nalkowy kchorzby na sobie ra-
ny iakie smiertelne / chorobe / albo nie-
dostatek iaki cieški / na zdrowiu miał / tak ma
być mezon / żeby było / potki być może co z na-
mnieyszym obrażeniem tych ran / albo też ma tak
dlugo z meką solgowano być / potiby nie ozdro-
wiał.

Poki á kiedy wyznaniu na mece ma
być wierżono.

ART: XXX.

Sżeby tuż wedlug tego po-
stepuac iako wyszszey napisano / wy-
znanie poimánego / tak przed meką iako w mece /
y potym we wszem zgadzalo sye / á za pilnym y
dostatecznym pytáním á dowiadowáním / żeby
przedsye na tymże przestalo / co pierwey powie-
dal / tedy takowemu wyznaniu wiara ma być
dana bes watpienia / y zloczynca ma być karan

wedlug za-

Artyk: trzydziesty y pierwszy.

według zasłużenia / iako niżej szerzey to będzie
wypisano / w tych Artykulech / w ktorzich wypis
sua sye obyczaje y rozności karania zloczyncow /
według rozności ich występkow. Bo iako nie
ma być żaden poiman ani karan / bes słusznego
podeżrzenia y dowodow / tak iako wyższej na
pisano / tak też gdy iuż wyznanie poimanego z
objawowaniem sye zgodzi / nie trzeba sye rozmy
ślać / iedno według zasłużenia / a skazania Pra
wa / daley postepować / ponieważ meki y wy
wiadowania nie iest inszy koniec / iedno żeby sye
z wyznania winność wkazala / a za wyznaniem
żeby karan był.

Gdy poimany / za słusznymi a iaw
nymi znaki / dowody / y dostatecznym
podeżrzeniem będąc mezon / iednak
sye nie przyzna.

ART: XXXI.

Sędziowie albo Urząd / gdy ie
dno według wyższej opisane go sposo
bu / y porządku / za słusznym podeżrzeniem / y zna
cznymi dowody / tego zmeczyć dadzą / a on ie
dnak ni ku czemu sye nie przyzna / w czym go

objawowano /

objąłowano/ niemają dla tego winieni być/ ani
 ci co go oskarżyli mają w tym winni zostać / y
 niepowinni żadnego nagrodzenia czynić / po-
 nieważ znaki y dowody iasnie wkazują/ że tako-
 we meczenie zasłużył. Bo iako Prawo powieda/
 iż nietylko zlych uczynków a spraw ma sye koż-
 dy strzedz / ale też y wszystkich przyczyn wáro-
 wac/ za ktorými moglby sye w złą sławę iaką/ y
 w podejrzenie/ a w mmianie złe wwiesić: gdyż
 ten ktory sye przyczyn zlego podejrzenia niestrze-
 że / sam syebie w niebezpieczeństwo wwodzi / a
 w takowey przygodzie / y ten co objąłował / ie-
 sliże co przy tym utracił/ ma sam na tym szkodo-
 wac/ y objąłowany co strawił / powinien płá-
 cić: a Vrzad też/ iesliże nakład iaki na poimanie/
 albo na Kátá / y inne potrzebne do tego slugi
 uczyniono/ te utráte podić ma.

NLe gdzieby Vrzad albo Sedziowie/ poste-
 pek ten albo naukę s Prává opuścivszy/
 przyczynę iaką do tego / nieopatrznością swoią
 dali/ żeby tego niestusznie zmeczono / mają w
 tym winni zostać/ a według wielkości krzywdy/
 ktorą niewinnemu uczynili/ mogą być pociągá-
 ni przed wyszszy vrzad. A gdzie sye stusznie s te-
 go niewywiódą: mają powinni być nagradzác/

y za te trzywde temu zmeczonemu dosyc wczynic. ✕(✕(✕(✕(

ART: XXXII.

SDy kto obzałowawszy kogo o iaki zly wczynek / ktorego sye obzałowany przychce nan dowodzić / y slusznymi dowody oskarzenia swego potwierdzić: ma iemu tego wedlug Prawa dopuszczono być.

Swiádkowie iácy máia być przyymowani.

ART: XXXIII.

Stronnnych ludzi á nieznaímnych świadectwo / albo theż lekkich / y złego záchowania / kwoli s ktoroykolwiek strony / niema być przyymowano / Ale ten co świadki stáwi / badz to dowodzac ná drugiego / badz też żeby sye sprawial / albo odwodzil / ma postáwíc świadki znáíome / dobre / y ludzi godne wiáry. (:) (:) (:) (:)

Swiádkách ktorzyby s przenaíecia chcieli świadczyc.

Takowym

ART: XXXIIII.

Takowym świadkom / y świadectwu ich niema być żadna wiara dawana / y niema być za świadki przyymowani / ale owszem gdzieby ich w thym doswiadczoneo / maia być słusznie karani.

Świadkowie iako świadczyć maia.

ART: XXXV.

Swiadek każdy świadczyć ma / iż to co powiada / gruntownie a dostatecznie sam wie / nie s cudzey sprawy / bo gdzie powie że to od kogo innego slyszal / niema za dostateczne świadectwo przyymowano być.

Świadek dostateczny iaki ma być.

ART: XXXVI.

Takowy każdy / ktory nie iest zla sława / albo minimum pomazan / a ktory nie świadczy komu kwoli / za przyiaznia / albo nie przyiaznia / albo thez za iakim pozytkiem swym / albo przenaieciem / a ktoremu niemoze żadna w tym słuszna przygana dana być / ma być rozu-

mian za dobrego a dostatecznego Swiadka.

Dowod za swiadcstwem / iaki dostateczny byc ma.

ART: XXXVII.

2
S Dzieby ktho na kogo / przynamniej ze dwiema albo ze trzemi swiadki / iakiego zlego czynku dowodzil / gdy iedno swiadkowie beda ludzie godni wiary / a gdy swiadcza / iz pewna tego wiadomosc maia / ma byc przyieto za pewny dowod a swiadcstwo / y za tym moze Vrzad przeciwko obwinionemu daley wedlug prawa a zaslugi iego postepowac.

S falszywych Swiadkach.

ART: XXXVIII.

S Dzieby pewna tego wiadomosc byla / y dostatecznie to uznano / ze falszywi Swiadkowie / swym swiadcstwem niepobożnym a zlosliwym / kogo niewinnie o zdrowie y o gardlo przyprawili / albo chcieli przyprawic ; maia za to cierpiec to skaranie / ku kthoremu tego niewinnego przywieśc chcieli.

Gdy obza

Gdy objawiany za dostatecznym
 świadectwem/ iednak niechce sye
 przyznać.

ART: XXXIX.

Gdy ma mu być oznaymio-
 no/ że inż isty a pewny dowod iest / a
 rzecz iasna/ ktorzey sye przec niemoze/ a zali tym
 rychley sye bedzie chciał przyznać. A wszakoż
 gdzieby sye y tak przyznać niechciał/ a inż dosta-
 teczny dowod nan byl / ma bes dalszego pyta-
 nia/ wedlug Prawa/ przeciw iemu/ postepowa-
 no być. •/• •/• •/• •/•

Swiadcowie iako maia być posta-
 wieni / y iako ich ma być do-
 swiadczone.

ART: XL.

Gnieważ na takowym swia-
 dectwie/ gdzie komu o gardlo / albo o
 meke idzie/ bårzo wiele zależy/ potrzeba tego iest/
 żeby każde takowe świadectwo / pilnie wrazo-

Artyk: czterdziesty y pierwszy.

no bylo / iesli sluszne / prawdziwe / a wiary godne iest. A owszem gdzieby ten co oskarzył / wątpliwą a niedowodną sprawę dal / ku ktoreyby sye obżalowany / będąc według wyszszey opisanego obyczaju pytan / znać niechciał / iesliżeby tenże co oskarzył / przedsye nan powiesci y sprawy dowodzić chcial / a dopuszczono mu tego bylo: tedy ma naprzod žalobe swoje według Artykulow spisac / y dowody wszytki przytym / ktoreby wiedzial / položyc. A ma Drzedowi albo Sedziom / tak spisawszy podac / wymianowawszy swiadki y miejsca / na ktorych mieszkaia / zeby od tych osob / albo Commissarzow / ktorymby to od Sadu poruczono dostateczne wywiadowanie / okolo tego moglo być vczyniono / a swiadkow / zeby porzadnie / y swiadcetwa ich wysluchano / y wważono / tak iako to niżej szerezy sye wypisuię.

Stolo przyymowania Swiadkow przed Sadem / y swiadcetwa ich / ktorzy Commissarze być maia / y iako maia swiadcetwa każdego s pilnoscia bważowac.

Gdyby dla

ART: XLI.

Szby dla wysłuchania S
 wiadkow / y świadectwa ich / Sad
 posadzono y zagaiono / Sedzia też ze dwiema
 Przysyzejnikami / y s Pisarzem tego Sadu przysye-
 głym / ma przy tym być / y porządnie a s pilno-
 scia / tak iako według Prawa należy / maia w-
 sztych dowodow / y każdego świadectwa slu-
 chać a z dobrym wważeniem / baczenie pilne na
 to mieć / ieslije ktory s Swiadkow / co wtpli-
 wego powieda / albo iesli powiestcia swa z inny-
 mi sye niezgadza / albo to tak to owak powieda /
 y to wszystko wysłuchawszy / tak iako ktory s
 wiadczyl / a w powiestci swoy powiedal / ma pil-
 nie być wypisano.

Swiadcowie y świadectwa ich / o-
 procz Sadu iako maia być słuchá-
 ny / doswiadczany / y obaczenie a w-
 wążenie ich świadectwa / iakie
 być ma.

ART: XLII.

Ponieważ

Nieważ nie wszedy tak do-
 stateczny Sad okolo tego moze byc o-
 sadzon/ y zagaion/ y nie wszedzie lacno
 o takowe ludzi/ ktorzyby na tym sye rozumieli/
 a vmieli takowe swiadcetwa przyymowac/ y v
 syebie wvazowac. Aczkolwiek w Prawie iest/
 ze w takowych sprawach/ gdzie o gardlo idzie/
 oprócz porzadnego a zagaionego Sadu/ żaden
 inny takowych swiadcetw y dowodow przyy-
 mowac niema: Wszakoz maiać na to baczenie/
 zeby dla niedostatku ludzi do takowych Sa-
 dow godnych a potrzebnych/ omieszkanie iakie
 niebylo/ ma Vrzad ten albo Sedzia/ ktorzyby
 sye sam na tym nierozumial/ a nieumial w tym
 postepowac/ przynamniey ze cztermi Racyami/
 spisawszy wszystkie Controversya/ dowody/ s-
 wiadcetwa/ swiadki/ y odwody/ tak iako sami
 tego sprawe maia/ swym nakladem odestac to/
 gdzie nayblizey byc moze/ do Vrzadu wyszszego/
 albo takiego/ ktorzyby porzadnie/ dla wystucha-
 wania y rozoznania takowych rzeczy wysadzon
 byl/ Tak zeby porzadnie ludzie ci/ ktorzyby na
 tym zaszedli/ y dobrze sye rozumieia/ mogli ro-
 zeznac dowody y swiadcetwa/ ktore ktorakol-
 wiek strona wywiiodla/ y to coby slusznego a

sprawiedli-

sprawiedliwego bylo wklazac. A gdzieby y tego byla potrzeba / zeby tamze do tego Sadu y Swiadki odeslano / maia byc z listem otworzonym odeslani / w ktorzym ma byc swiadectwo o nich wydano / ze moga za dostateczne a wiary godne swiadki przyieci byc. A tak Urzad albo Sedzia kazdy / ktory cznie sye w thym / ze czemu nierozumie / albo watpliwosc iaka w czymkolwiek ma / niema zadnym obyczaiem na swoy rozum sye sadzic / ale ze wszytką pilnoscia ma sye do tego przyczynic / y staranie okolo tego czynic / iakoby s kad innad od ludzi rezonych / a w tym dobrze bieglych / Sprawe y nauke miec mogli: A powinien to staranie y wywiadowanie okolo tego / sam swoim nakladem / bes wszelakiego nagrodzenia od stron czynic.

Swiadectwa albo wyznanie swiadkow / iako ma byc opowiedano / y co s tym daley czynic.

ART: XLIII.

Synuz Swiadkowie y swiadectwo / albo zeznanie ich bedzie wysluchano / y rozeznano / a dobrze uwazono / tak ma

G byc opo-

być opowiedziano / żeby Sedzia s Przysyżni /
 albo Wzad przy tym był / ma dzien albo czas ku
 temu być naznaczon pewny. Na theż Sedzia
 stronie / gdzieby potrzeba było / a ona mogła
 przeciw temu odpor iaki / albo słuszny wywod
 uczynić / tego nie bronić / ale owszem dopuścić /
 tym obyczaiem iako niżej bedzie wkazano.

A Gdzieby do tego przyszło / tak iako wysz-
 szej napisano / za niedostatkim ludzi w
 Prawie biegłych / albo żeby wszytek Sad ktory
 do tego przysłusza / a ktorzym takowe rzeczy roze-
 znawać poruczono przytym być / a do thego ze-
 brać sye niemogli / żeby dla wstrzeżenia niepotrze-
 bnych odwołów y vtrat / Commissarze do roze-
 znania y wważowania takowych rzeczy / obra-
 no: thedy tym obyczaiem mają sye zachować.
 Mają naprzod dzien albo Termin ku wywołani-
 niu a opowiedzeniu zeznania Swiadców na-
 znaczyć / a mają obiema Stronom dać Wypis
 albo Copija tego wszytkiego / czego ku themu
 Terminu z obu stron potrzeba / według tego iako
 ta wszytká rzecz sye aż do tego czasu toczyła /
 tak żeby strony a zwłaszcza obwiniony s przy-
 iacioliny swymi mogli sye do thego zgotować /
 ktoremu y to ma być dopuszczono / żeby przyia-

ciele/ albo kogobykolwiek potrzebował/ wolno
 ku niemu przychodzić mogli / a żeby mogli sye s
 nimi według potrzeby swoiey rozmówić y ná-
 rádzić. A cobykolwiek iedną stroną allegowała
 przeciw drugiey strony Allegacyam / przed ty-
 miż Commissarzmi / ktore dla wysłuchania tá-
 kich swiádectw y dowodow wystawiono/ tho
 wszystko ná tymże Terminie / ma ná spisku od
 obu stron dano być / tak żeby dwa Exemplarzá
 tego były / s ktorzych ieden przy Commissarzach
 zostac ma/ a drugi stronie odporney ma być po-
 dan/ żeby wiedziała coby ku temu odpowiedac
 miała. A gdzieby stroną potrzebowała do tego
 czasu / żeby ná to szerzey odpisać mogła / a sprá-
 we swą polozyć/ ma y czas do tego naznaczon
 być: Wszakże żadney stronie wiecey Copiy albo
 Minut tych wszystkich rzeczy/ niema być wyda-
 wano/ iedno dwie: oprócz żeby Commissarze o-
 baczyli słuszną do tego przyczynę/ żeby tego po-
 trzeba było/ a za taką słuszną przyczyną mo-
 gą stronom y ieszcze raz/ ale niewiecey dopuscic/
 iesliby ktora co miała albo potrzebowała/ ná pi-
 smie podac. A tak zebrawszy z obu stron ich w-
 szytki Allegacye / swiádectwa publikowawszy/
 y pisania iedney strony przeciw drugiey/ a mia-
 wszy to wszystko iuz pospolu/ ma ten Examina-

Artyk: czterd: y czwarty.

tor albo Commissarz wszytko to przelożyć / y po-
dać temu Urzędowi / od ktorego ná te Exami-
nacya iest wysádzon / tak żeby s tad Conclusya
y skazanie zá pewną á dostateczną wiadomo-
ścią / á wważenim / y dobrym rozmysłem / sprá-
wiedliwe á według Boga uczyniono być mo-
gło / bes krzywdy á obrażenia kóždey strony /
ktore Urząd uczyniwszy / Sedziemu opowie-
dziec ma / y poruczyć / iakoby daley w thym po-
stepować miał.

Schronie á wywodziech obwi-
nionego.

ART: XLIIII.

Szieby obwiniony był gotow słusznym
swiádectwem y wywody s thego sye o-
czyscić / czym go oskarżono / y niewinnosc swoie
wkażać / á Sedzia albo Urząd baczyłby / że temu
dosyc uczynić moze / á sobie wtym pomoc: s stro-
ny tego ma sye według wyszszey napisaney nau-
ki zachować / y oczyszczenie to / wywod albo w-
kazanie niewinnosci / ma być wważono / y roze-
znano według obyczaiá á sposobu.

Nakład ná Swiádku iaki ma być.

Kóždemu

ART: XLV.

Kżdemu pospolitego rządu/
ktoryby dla takowego świadectwa pie-
szo przyszedł / y zetrwać musiał kilka dni / czeka-
jąc potiby sye s swym świadectwem nieodprá-
wił / máia być ná każdy dzień dawány cztery
grosze ná stráwowanie / albo coby słusznego
było / według obyczáia každey ziemie. Ale gdzie-
by zacnieyszey iákiey osoby do thego potrzebo-
wano / ma wiecey takowemu być plácono / we-
dlug baczenia tego / kthoremu by tego dozrzec
poruczono.

Listy álbo Gleyty / niemáia być za-
dnemu przeciw Práwu ku obro-
nie dawány.

ART: XLVI.

Sadney stronie áni żadnemu
Swiádkowi / Listy takowe nie máia
być dawány / kthoreby obrone iáká przeciw po-
spolitemu Práwu czynily / to iest / zeby niemieli
powinni być słusnie sye spráwić / ále co sye be-

spieczeniſtwa dotyczy / od gwałtu á mocy / mo-
ga Gleyty takowe / y ſtronam y ſwiadkom da-
wany być.

Sprawiedliwość ma być pretko / á
bes odwołki czynioná.

ART: XLVII.

Dla vſtrzeżenia dáremnych á
niepotrzebnych vtrat / Sprawiedli-
woſć przy Sądziech poſpolitych ma pretko czy-
nioná być / bes wſzytkich odwoł / á ile z nay-
mnieyſzymi zabawkami / á času trácenim być
może. * * * *

Termin álbó dzień ku ſkazaniu / iá-
ko ma być náznáczon.

ART: XLVIII.

Eſliże powodna ſtrona / álbó
ten co žaluje / za przyznánim inż obżalo-
wanego / álbó też za perwynymi dowody ſwiad-
kow ktore poſtáwił / domawia ſye thego / żeby
Sádownym ſkazánim koniec tey ſpráwy był
uczynion : ma do takowego ſkazánia perony

dzien / álbó

dzien albo Termin być naznaczon. A gdzieby
powodna strona takowego terminu sye nie do-
magala/ tedy iednak za ządaniem obżalowanego
ma Termin takowy naznaczon być.

Temu ktorego na gardlo skazano/
ma też pewny czas naznaczon być.

ART. XLIX.

D Syby iuz za ządaniem tego
co obwinil/ albo też za slusznym po-
stepkiem a porzadkiem prawa do te-
go przyszlo/ zeby miał obżalowany na gardle
skaran być / ma trzeciego dnia przed tym iemu
to oznaymiono być / zeby czas miał ku wyspo-
wiedaniu/ wyznaniu/ a rospamietywaniu grze-
chow swych: a ieslizeby thego zadal/ ku przy-
mowaniu Sakramentow / czego niema mu
broniono być. A po takowym wyznaniu grze-
chow albo spowiedzi/ maia ku niemu być przy-
puszczeni ludzie w pisnie swietym biegli / albo
Kaznodzieie/ ktorzyby zbawienna droge vmieli
wkazac / a pobożnymi namowami nadzieie do-
bra y wiare uczynic / tak zeby z dobra nadzieia
y wiara/ bes Desperacyey a watpienia/ w lasce

Bozey/ mogli

Artykuł Pieczęsyaaty.

Bożey/mogł na śmierć idź / y cierpieć te meke/
ktora zasłużył. A pomieważ chwalebna y Krze-
ścianańska rzecz iest/tak sye o to starać/ żeby chocia
ciało cierpi/ duszą iednak mogła zbawiona być/
Przeto Ksyeza/Plebani á Kaznodzieie/ mają do
tego przychylni y gotowi być/ żeby tym obyczai-
em zbawienną nauką á vpomínaniem bliźniego
swego ratowali. ¶ Niema też nikomu tego do-
puszczono być/ żeby Więźnia gdy iuż na śmierć
ma być wiedziony zbytnie poiono/winem albo
inszym pićim: bo to zły á niepobożny obyczay/
przywodzić go pijanstwem do tego/ żeby skara-
nia/ktorym go Bog karze nieczuł/ á owszem tá-
ki zły obyczay ma być pokazon: Bo pijan bedac
niemoże s taką skruchą idź na śmierć / iakiey do
tego potrzeba.

Wolanie do Sadu.

ART: L.

NA tym obyczaiem być czyniono / ktore
sye na ktorym miejscu zachowywa.

Sedziowie albo Orząd przed tym
Terminem / ktorego ostateczne skazanie ma
być vczyniono / iako wspolu sye rozmá-
wiać mają y radzić.

Pierwey niżli

*niegodziwy
złoty
paraj najmocny*

ART: LI.

Serwey niżli ostateczne skazanie / albo Dekreth ma być uczynion / Sedziowie albo Urząd / mają wszystkiego porząd co z obu stron allegowano będzie / przestuchac / A strony mają ty wszystkie rzeczy przednie polozyć / tak żeby z dobrym rozmysłem / a wważeniem / namowiwszy sye pierwey sami między sobą / mogli każdy pothym widzenie swoje okolo ostatecznego skazania powiedziec . A gdzieby niemogli sye na iedne Sentencyę zgodzić / albo żeby im co wątpliwosc czynilo / mają mądrych a w Prawie biegłych ludzi między sye w Kade wezwac / a za ich Kada to coby mieli sprawiedliwie skazac / mają pisac kazac / a na terminowac według tego obyczaju albo Informacyey / tak żeby na ostatnim terminie / ktory Peremptorium zową / skazanie to ktore na ten czas ma być powiedano / y obwołano / po gotowiu było / y zarazem sye przeczytalo.

Sąd pospolity / iako ma być postanowion y zagaton.

ART: LII.

5

Gdy Ter-

wa d 100 sub lxx
Dz. Biegłych
Jurorów

Gdy Termin albo czas na-
znaczony przychodzi/ ma być we dz-
wonek zadzwoniono/ y miejscu to
otworzono / na ktorym takowy Sad bywa/ za
ktorym dzwonieniem Sedziowie powinni sye
zyd/ albo też Woyt s Przyszezniki/ albo Kayca-
mi: y ma Sedzia przedniejszy albo Woyt dru-
gim rozkazac zasysc/ y sam też ma na miejscu
swoim syesc/ wziawszy w reke laske albo Miecz
dobyty/ według zwyczajn każdego ziemie. A tak
syedziec maia statecznie / każdy na swym miej-
scu poki sye Sad nie dokonu / nie zabawiajac
sye niczym innym.

Jako Sedzia albo Woyt ma pytac
drugich/ iesliże Sad dobrze zaspadl/
albo zagaiono.

ART: LIII.

Gdy już wszyscy zaspeda / tak
iako wyszzy napisano / Sedzia albo
Woyt każdego z Radziec albo Przyszeznikow
ma pytac z osobna/ iesliże then Sad dobrze za-
spadl/ albo zagaiono. A gdy w takowym Sa-

dzie syedni albo osm á nie mniey osob zásyedzie / ma kozdy s nich z osobná tymi stowoy odpowiedzic. Pánie Sedzia / albo pánie Woycie / Ten Sad dobrze iest zagáiony / wedlug vstaw y Práva Cesarstiego.

Jako obžalovaný ma byc do Pregierza albo do stupu przywiazan.

ART: LIIII.

SDy inž przeciw obžalovánemu ma byc na gárdle ostáteczne skazanie vczyniono / wedlug Sentencyey dobrze przed tym vvažoney / obyczay iest zdawná / že zloczynce tym časem do Pregierza albo stupu przed skazánim / albo tež y po skazánim przywieszia ná rynku / albo tám ná tym mieystcu / gdjeby odewsztych ludzi mogt byc widzian. A tak ponieważ ten obyczay nie iest škodliwy / moze zachowan byc. Gdzie thež inny obyczay okolo tego iest / tedy sye tak zachowác / iako gdzie obyczay niesye.

Obžalovaný albo zloczynca / iako ma byc przed Sad przywiedziony.

ART: LV.

Sędzia / gdy inż tak sad porządnie zaśyedzie /
albo Woyt / ma roskazać Oprawcam á
Ceklarzom / złodzieia dobrze zwiázanego przed
Sad przywieść / y postáwić.

Jako ten złoczyńca w obec przede-
wszytkimi ma być objálowan.

ART: LVI.

Wży takowym objálowaniu / ktore sye
przedewszystkimi dziać ma / ten porządek
ma być zachowan / ktory ná ktorym miejscu w
zwyczajiu iest / to iest / ma powodna strona albo
ten co objálował przytym być / y instygować.
Ale gdzieby objálowány niewinnym był nále-
żion / á strona też przeciw niemu instygować á
Práva dostać niechciała / thedy takowego ob-
jálowania przedewszystkimi wspominać / nieby-
łaby potrzeba.

O Prokuratoroch.

ART: LVII.

W Prokurator kożdey Strony /

ktora te-

ktora tego potrzebuie / z Urzedu / a od Sadu ma
 byc dan. A takowi Prokuratorowie maia byc
 przysyegli na to / ze Sprawiedliwosci a prawdy
 wedlug Prawa pospolitego / y tych vstaw maia
 y powinni beda bronit / y iey sye we wszystkim
 dzierzet / A iz niemaią swoim wiedzaniem a chce-
 nim niwczynym Sprawiedliwosci przeskadzac / a
 ni iey wywracac / ktora przysyegę ma Sedzia
 albo Urząd od nich przyymowac / y im wyda-
 wac. A iesliżeby ten Prokurator ktory od stro-
 ny rzecz sprawnie / tak iako na niektorych mie-
 stach ten obyczay iest / byl ieden s posrzedku
 tych ktory na Sadzie syedza / albo s Przysy-
 znikow: niema do tego byc przypuszczon / zeby
 byl przy tym / gdy dudy beda sye okolo thego
 namawiac y radzit / iakoby mieli skazanie vczyn-
 ic / albo Sentencya ferowac. Dudy iednat
 Przysyzejnicy y Sedziowie / maia daley przedsy-
 postepowac / a ma na kazdego woley to byc / tak
 obwinionego / iako tego ktory zalnie / Prokurato-
 ra sobie / badz s Przysyzejnikow / badz ktorego kol-
 wiek innego obrac / albo thez moze y sam rzecz
 swoje sprawowac. Ale gdzie takowego obierze
 ktoryby nie byl s posrzedku Przysyzejnikow / a
 ktoremu by przed tym iuz od tegoz Sadu przy-
 syega nie byla wydana: tedy ten kazdy ma pier-

*prokurator
 przysyzejnicy
 bity*

Artyk: piecd: y osmy.

wey przysyadz/ niżli pocznie rzecz sprawować/
tak iako wyższej wypisano. A dla tego żeby po-
rządnie / a co naykrócey skargi y inne sprawy/
przed Sadem poydz mogly / Prokurator gdy
skargę kładzie miasto tego od kogo rzecz sprá-
wnie / żeby go iego przezwiskiem czesto wspomni-
nać nietylka było / ma kłaść Litere A. a miasto
obżalowanego B. A gdzieby czynek ten zly/
iako zboystwo / złodzieystwo / zamordowanie/
albo spalenie / także y inne miał wspominać / ma
miasto tego kłaść Litere C. A zwłaszcza gdzie
skargá z Urzedu a s pomuczenia Sadowego i-
dzie / tam ma być to obserwowano / żeby w ta-
kowey Akcyey kładziono / Akcio albo skargá od
Urzedu / A przy tym imie tego co żalnie.

Skargá przez Prokuratorá z Urze-
du danego albo też kthorego sobie
stroná obierze / tym obyczajem ma
być czynioná.

ART: LVIII.

W. Sedzia / powodna stroná A.
żalnie sye ná tego zloczynce B. kthory tu stoi

przed Sa-

przed Sadem o uczynek iego / y zloczynstwo C.
ktore uczynil / według tey Akcyey / albo obżało-
wania / ktore przed tym przed nami iest uczynio-
ne / á przelozono: Przeto zadam / zebyscie według
pospolitego Prawa / á opisanych chwalebnych
wstaw Cesarstkich / albo tey sławney Korony /
ktore okolo takowych rzeczy / iakoby słusznie by-
li karani / są dostatecznie uczynione / s pilnością
iego uczynek zly wważysz / á winnym go być
wznawysz / sprawiedliwym skazaniem swoim /
skarac rozkazali / tak iako według porzadku tego
Prawa / słusznie to być ma.

Eśliżeby Prokurator tymi słowy tego ob-
żalowania przelozyc nieumial / tedy może
ia na piśmie dac / á ty słowa przy tym powie-
dziec. P. Sedzia / prosze zebys to obżalowanie stro-
ny powodowey s tey kartki bylo przeczytano.

Obżalowany przez swego Prokura-
tora iako ma mowic.

ART: LIX.

Eśliż obżalowany przed tym
uż przyznal sye / albo z dostatecznych

dowodow

Artyk: pięć: y dziewiąty.

Jan
dowodow już sye nam pokazało / że winien / tak
iako wyższej / gdzie sye wypisuię o dowodziech y
wyznaniu / szerzey to wypisano: tedy innego sye
nie niezwydziej mowić / iedno miłosyerdzia a łas-
ski od niego Prokurator prosić ma. Ale gdzieby
objałowany albo sye znać niechciał / albo przy-
znawszy sye przed tym / potym przyczyny takie
y dowody wkażował / přes ktoreby rozumiał /
zeby sye odwieść / a skarania wydz mógł / moze
Prokurator tym obyczaiem niżej wypisanym
od niego sprawe dać / używając tych Liter / iako
wyższej okazano / miasto wymianowania stron:
to iest / miasto objałowanego B. tego co żaluie
A. a miasto wystepku C. o ktory skargá vczyn-
moná. C. kładac tym obyczaiem.

Wanie Sedzia / Tento B. objałowany / ku
temu vczynku albo zloczynstwu / ktorym
go objałowano od A. powodney strony / zeby
C. vczynil / odpowiada / broniac sye / y niewin-
nosć swą wkażuiac / tym woszytkim / co przed tym
od niego powiedano / y przelożono / proszac zeby
zá vważenim tego woszytkiego y niesluszne ob-
winienie / y niewinnosć iego / s pilnoscią od was
byla vważona / a přes Dekret a skazanie práwa
ostateczne / zeby s tego wyzwolon byl / a zeby

nakłady /

nakłady / wtraty / y szkody / ktore za tym niestusznyim obwiniem przed Prawem podiac musial / iemu sye nawrocic mogly / od tego co go tak oskarzyl / dla tego / aby Prawa dostal / zeby byl obreczon.

S Dzieby Prokurator takowey odpowiedzi od obzalowanego wymowic slowy nieumial / moze na pismie podac Sadowi / a przytym to powiedziec: Panie Sedzia / zeby te to odpowiedz a prosbe obzalowanego s they kartki Pisarz przedewszytkami z roskazania waszego przeczytal. A Sedzia za takowym zadaniem ma roskazac Pisarzowi / zeby te kartke przeczytal.

Obzalowany gdy sye tego przy / kuczemu sye przed tym przyznal / albo na co dowod sluszny iest.

ART: LX.

S Dzieby sedzia porozumial ze obzalowany przyznawszy sie przed tym / w rzeczy dowodney / a ktora sye inz dostatecznie nan pokazala / tylko dla tego sye

I przyal / ze =

Artykuł Szescdziesiąty.

przał / żeby przewłokę mieć mogł / a żeby Sprá-
wiedliwość y słusne karanie sye zwłokło. Ma
Sedzia s tymi dwiema Ráncy albo Przysyż-
niki / krotzy takowe iego wyznánie / bywšy przy
mece / albo oprocz meci styszeli / Rády szukać v
mádrych / a w Práwie biegłych ludzi. A ponie-
wáz ci dwa Przysyżnicy / w takowey przygo-
dzie nie swiádcza iáko Swiádkowie / ále iáko
Sedziowie / niemáią przeto być od drugich od-
láczeni / gdy skázanie ma być uczyniono. Wo
przygadza sye / że drugi tego wszytkiego ku cze-
mu sye znal ná mece / przy sye y odwoływa / tak
iáko przykład tego kładzie ieden / wypisuiąc / że
iednego trzy rázy meczono / a po káżdym mecze-
niu tego sye wszytkiego przal / ku czemu sye ná
mece przyznawał. A iż ná koniec gdy niemożo-
no ná nim nic takowego wymeczyć / że go wol-
nym uczyniono.

Kát albo Ceklárze / żeby mogli być
bespieczni ma obwołano być.

ART: LXI.

S Dy iuz Sedzia / uczyniwszy
skázanie / laste zlamie / albo rozge / a Kát

ma zlo-

ma zloczynice wieść na to mieyscie / na ktorym
 ma być skaran / ma być wolano przedewszemi
 ludźmi / y oznaymiono / mocą / a s pouczenia
 wierzchniego Urzedu / pod skaranim na gardle /
 żeby żaden niesmiał Katorwi niwczym przeszką-
 dzać / ani sye nan rzucac / albo chciec zlodzieia
 odbiac / choćiaby też y w czym za przygodą po-
 bładził. A wszakże tu w Polsce tego nieczy-
 mia / bo sye nie zda za potrzebne.

Niepotrzebne pytania w Sadzie /
 mają być pokazone.

ART: LXII.

N Gnieważ na wielu mieysth-
 cách zachowywano pytania wiele nie-
 potrzebnego a zbytniego / ktore nietylko niepo-
 magalo ku wywiadowaniu prawdziwey rze-
 czy / ale owszem prze nie Sprawiedliwosc y pra-
 wo sye odwolozilo / a niepotrzebnie czas zwlo-
 czyl. Przeto takowe wszystkie pytania niepotrze-
 bne / ktore Sprawiedliwosci przeszkadzaja / z-
 wlocza / a od ludzi chytrych y wywrotnych v-
 myslnie ku przewleczeniu Prawa / a vplecieniu
 Controwersyey czynione bywaja / mają być

J ij pokazone

Artyk: szesć: y trzeci.

położone y zapowiedziane. A Urząd gdzieby te-
go na ktorey stronie doswiadczył / ma to srodze
zaśtanowić / y skarac takowego / ktoryby za prze-
szlym vpomieniem nie chciał sye od tego z-
dzierzec / tyle razow ile by sye potym tego do-
puscił.

S Spowiedzi y napominaniu / kto-
re po skazaniu ma być uczyniono.

ART: LXIII.

S In iuz Sekret albo skazanie
na śmierć ostateczne wynidzie przeciw
obwinionemu / ma być tego dopuszczono / żeby
mogl grzechow swych sye wyspowiedac / y od
niego iakoby z dobra nadzieią na śmierć miał
idz / aby nauczon y vpomionion byl / a przyna-
mniey ieden albo dwa Ksyęza / gdy go iuz na s-
mierć wioda / mają przy nim być / y prowadzić
go aż na mieystce / przekładać droge zbawien-
na / za żalowaniem grzechow iego / a za sługami
Pana Krystusa Zbawiciela naszego / tak żeby
z dobra pamięcią y nadzieią / to co zasłużył / że-
by cierpiat.

Spowiedni-

Spowiednicy albo Ksyeża niemają nikogo wspominać swym do tego przywozić / żeby sye przyał / albo odwoływał tego / ku czemu sye pierwey przyznał.

ART: LXIII.

Nienieważ niesłuszna y niepożądana rzecz to jest / żeby złe uczynki a sprawy ku szkodzi Rzeczy pospolitey były zakrywane / y nieprzystoi to nikomu / przec sye tego co prawda jest / a prawdę fałszem zakrywać / albo komu żeby tak czynił / na to radzić y perswadować / tak iako też y wyższej tego dotkniono. Przeto Spowiednicy a Ksyeża nie mają zło czynców do tego przywozić / żeby rzeczy przed tym wyznanych a doświadczonych przeli sye / a odwołanie czynili / chcąc w thym y swoje złe sprawy y drugich / na kthore co takowego wiedząc wyznali / zakryć.

Ci którzy bluźnią przeciw Bogu / iako mają być karani.

ART: LXV.

Gdzieby kto plugawymi wsty / á zlym y
 zuchwałym sercem / Panu Bogu to przy-
 czytał / co przyczytano być niema / albo wymo-
 wał to co niema być wymowano / tu vblizeniu
 á obrażeniu swietey wszechmocności á dobroci
 iego / albo też żeby co nieprzystoynego á niestusz-
 nego przeciwko Pannie Maryey mowil / albo
 sprawam Bożym / ktorými on zbawienie ludy-
 kie sprawował / takowy każdy bluźniercą / ma
 wszędzie być przez Vrzad winowan / y dla te-
 go według vznania winności á wielkości grze-
 chu iego / też według baczenia ná Stan y ná o-
 sobe iego / ná zdrowiu albo też y ná gardle ma
 być karan. Al gdzieby takowy iuż poiman byl á
 wsadzon / ma Vrzedowi być oznaymiono / Al
 Sedzia albo Woyt według informacyey á ná-
 uki od Vrzedu dáney ma w tym sye zachować /
 tak żeby takowe bluźnierstwo według Prawa
 bylo skarane / á żeby takowe rzeczy á grzechy
 miedzy ludźmi sye nie mnożyły.

Ci co ludźi truią / iako máią być
 karani.

ART: LXVI.

Gdzieby ná kogo pewnie to doswiádezo-
no / że sye s takimi rzeczami obchodzi / á
tym żeby komu vszkodził / takowy ma być karan
á ogniem spalón. Ale gdzieby v kogo naleziono
trucizne / á bedac wtym podezrzany / nie nála-
złoby sye iednak / żeby iaka szkoda ná zdrowiu
tym komu uczynil / takowy ma być karan / ale
nie ná gárdle / iedno wedlug slusznego wyzna-
nia Urzedu á madych ludzi. A w takowych
przygodách Sedziowie albo Urzad maia sye
drugich w tym bieglych rádźic / coby takowy
zaslužyl / tak iako niżej szerzey o tym wypisano /
gdzie sye náuka dáte / iakoby Sedziowie mieli
sye rádźic. * * * *

Staranie iakie ma być przeciwko
tym / ktorzy kárcki / Ksyezi porzucáia
bkrncie / sromocac ludzi / y ná potci-
wosc czynie tym obyczaiem sye targá-
iac / iako to Lacinnicy zowa / Fa-
mosi Libelli.

ART: LXVII.

Ktobykol-

Koby ktowiek wypuscil Ksiazki iakie/
 albo pisanie / targajac sye na czyie dobra
 Slawe y potcivosc vkrucie / niepodpi-
 sawszy sye Imieniem albo przezwiskiem swym/
 niestusznie a niewinnie / tak zeby ten zesromoco-
 ny / a tym obyczaiem naganiomy / mogl snadz
 przeto / ku skaranii iakiemu na zdrowiu / na do-
 brey slawie swoiey / y na gardle przydz: Tako-
 wy kozdy zlosliwy a niecnotliwy potwarca / za
 pewnym dowodem a doswiadczenim takowe-
 go zlego vczynku / wedlug opisania Prawa / ma
 tymi obyczajmi skaran byc / y to wszystko cier-
 piec / ku czemu onego niewinnego zlosliwym a
 zdradliwym oskarzenim y ostawieniem chcial
 przywiesc. A choציaby tez y to ostawienie a pisa-
 nie potaiemne bylo prawdziwe / tedy sye niego-
 dzi tym obyczaiem kogo lzyc / albo sye tym nad-
 nim mscic: iednak ten co tak zlosliwie a vkrucie
 ostawil / y opisal / ma wedlug vznania Vrzedu
 byc skaran / gdyz to iest barzo szkodliwa rzecz /
 zdradliwie na czyie slawe sye targac.

Skaranie tych kcho:zyby Adonete
 sfalszowali / albo niemajac na to Przywile-
 iow y dozwolenia Wierzeznego Pana /
 Mince bili.

ART: LXVIII.

MYńca trzemi obyczajmi bywa falszowana. ¶ Naprzod gdy kto pod herby á znaki cudzymi Mynce byie. ¶ Dru-ga gdy kto Materzey albo Metallow nie do-brych do tego vzywa. ¶ Trzecia gdy kto Myn-ce bije / pod mnieysza waga nizliby miała byé. A ci wszytcy tym to obyczajem máia byé kara-ni. ¶ Ten co falszywa Mynce bije á czyni / albo takowey Mynce náodmieniamszy / y nábywszy / między Ludzi ia wypuszcza / chcąc y wiedzac / ku osufaniu bliźniego / á pożytku swemu / ma byé ogniem ná gardle karan / á żywo spalón byé. A ktoby takowego w domu swym / wiedzac to naní przechowywał / á iemu mieszkanie dozwa-lat / takowy ma on dom albo mieszkanie swoje trácic. ¶ Ci co Mynce bija / zá mnieysza waga y podleysza nizliby miała byé / nie máiać ná to Przywileiow albo dozwolenia: máia byé we-dług vrádzenia Vrzedu / y wielkości zastuzenia / ná máietności / ná zdrowiu / albo teź y ná gardle karaní. ¶ Ale ci ktorzy cudza Mynce obzyna-ia / albo wywarzaniem psuia / albo teź lekceysza czynia / y podleysza z lepszey / máia nietylko ná

K máietności

maietności/ ale y ná gárdle przytym być karáni/
według wielkości obwinienia/ á vznania Dze-
dowego. ¶ Ale gđzieby dowiedziano sye/ że
kto zá dozwołenim Dzedu takowe rzeczy czy-
ni/ tedy ten Dzed/ tráci ty Przywileie á wol-
ności/ zá ktorými wedle Przywileiow wolno im
było Nynce bić.

Jako máia być karáni ci/ ktorzy sál-
szuią miary/ lokcie/ wagi/ funty/ ál-
bo też kupie/ towary. 2c.

ART: LXIX.

NA kogo kolwiek by doświad-
czono/ a on chytrze á złośliwie/ miary/
wagi/ kupie/ albo inne przedayne rzeczy/ sfalzo-
wawszy/ używa tego/ albo przedawa zá dobre/
á nie sfalżowane / takowy każdy ma być poi-
man/ y wsádzon tak iako ná gárdlo bywaią w-
sádzani. A gdy słusznymi dowody naní sye tho
pokáže/ ma być z Miasta/ albo y z ziemie wypo-
wiedzian / á ná ciele miotłami v Piegierzá ska-
ran/ według wyznania onegoż występku. A ie-
śliżeby nieraz był wtym doświadczon/ może być
y ná gárdle skaran.

Skaranie Prokuratorow gdy w-
czym wystapia/iakie byc ma.

ART: LXX.

Dzby Prokurator w kto-
rey Controwersyey/tak okolo Imie-
nia albo maietnosci/iako okolo gar-
dla rzecz sprawniac/ Strone albo zdradzil/albo
podwod iaki a oszukanie/ku szkodzie tego od ko-
go rzecz sprawnie/wczynil/a w tym go doswiad-
czono: ma naprzod szkoda ku ktorey strone przy-
wiold/nagrodzic/a potym v Pregierza ma mio-
tlami skaran byc / y na koniec z Miasta albo z
Ziemie tey ma byc wygnan / wedlug wielkosci
wystepku a zasluzenia.

Jako maia byc karani ci / co prze-
ciwko przyrodzeniu grzesza.

ART: LXXI.

Dzby kto takowy nalezion byl/zeby al-
bo z bydleciem / albo Chlop s Chlopem
przeclw przyrodzeniu sprawe mial/takowi ma-
ia na gardle byc skarani / a wedlug obyczajia o

gniem maia być spalen/ bes wszelakiego zmi-
wania y łaski: ponieważ to haniebny y sromot-
ny grzech iest/ y ma być srodze karan.

Jako maia być karani ci / ktorzyby
s powinowacymi a krewnymi bial-
nymi glowami bezynek mieli:

ART: LXXII.

B Dzieby na kogo doswiadczono / iz s Pa-
sierbica swoia / z Macocha / albo z Jatr-
wia bezynek niepotemny miał / albo też z iakimi
w rodzie blizszymi bialnymi glowami: takowy
za Kada ludzi wozonych w Prawie / a bieglych /
ma według z dawna opisanego obyczaju w Ce-
sarstym Prawie / karan być.

Jako ci maia być karani / ktorzy cu-
dze żony / Panny / albo biale glowy /
gwałtem a moga biora / y wnaśaia.

ART: LXXIII.

B Dzieby kto cudza żone / albo
też panne nie wydana za maz / nad wela

Meza iey

Meżá iey / albo Oycá / mocá wziął / y vniost / á
 Meż albo Oyciec oney dziewki / chocia by theż
 Mátká y oná samá Panna przyzwolita / á z iey
 wolá sye to sstálo / tego sye żálowat / y żadat / że
 by takowy skaran byl : ma ten obwiniony / gdy
 sye to nan vłáże / wedlug nářządzenia á opřá-
 nia Práwá dostátecznie skaran być / zá rádu á
 náuká ludzi w Práwie bieglych.

Ci iáko máig być karáni / ktorzy po
 dwu albo po trzech żonách mie-
 waig.

ART: LXXIII.

S Dzieby ná kogo dowiedziano sye / że má-
 iac przed tym żywą żonę / z drugá slub
 brał / albo też żoná máiac pierwszego Meżá / że
 drugiego poiełá : takowy vczynek wierszy y há-
 niebnieyszý iest niżli Cudzołostwo / zá który ácz
 Práwo Cesarřskie nie wypisálo / żeby kto karán
 być miał ná gárdle / ten co sye go dopuści / wszá-
 koż zá słuřzne sye widzi / żeby takowy káždy / kto-
 ryby sye tego vmyslne wáżyć á dopuścić smiał /
 ná gárdle o to karán byl / tak iáko o iáwne Cu-
 dzołostwo.

Ci ktorzyby zone albo dziewki swe/
albo iakiekolwiek przyiaciostki/za pie
niadze/y dla sromotnego pożytku/
drugim zwodzili/iako maia byc
karani.

ART: LXXV.

Koby zone swoje/dziewke/al-
bo krewna/a powinowata dla sromot-
nego pożytku zwodzil/y iey sye kurwie dopu-
scil / albo iakimkolwiek obyczaiem Dzieciam
swym / zeby do tego przyczynne dawal / iakoby
co nierzadnego a przeciwko Bogu opuściwszy
wstydz/wdawac sye za dary/ albo iakozkolwiek
miały: takowy kozdy na cci / y na zdrowiu a na
gardle/wedlug nalastku pospolitego Prawa/ma
byc karan.

Jako zwodnicy albo zwodnice ty/
ktore przyczynne cudzolostwa dawā-
ia/maia byc karani.

ART: LXXVI.

szego wywiedzenia wszythkich rzeczy / a do-
 swiadczenia dowodow y odwodow / Com-
 missarze na to wysadzil / maia ei Commissarze
 to wszytko / coby przed nimi syc dzialo albo mo-
 wilo / porzadnie kazac spisac. ¶ Item / Jesli-
 zeby obwiniony znal syc ku temu / czym go o-
 skarżono / ale takowe przyczyny y wymowki
 kład / ktoreby go oczyścić y niewinnym wskazać
 mogly: To też za wszytkimi iego protestacya-
 mi / dowody / znaki / podobienstwy od niego
 przelozonymi / ma być popisano. ¶ Item / Je-
 sli zeby obwinienie albo obżalowanie szło z V-
 rzędu / to iest / zeby sam Wzrad s kadkolwiek wy-
 wiedziawszy syc / choćaby niebyło tego / coby
 nan żalował / przeciwko niemu Akcyą instytu-
 owal: tedy cobykolwiek obżalowany ku temu
 odpowiadał / albo iakobykolwiek przeciwko nie-
 mu Akcyą instytuowano / ma wszytko być po-
 rzadnie / iako y drugie rzeczy / popisano. A ta-
 kowego Processu / bądź zeby z Wzradu pochodzi-
 lo / bądź też za obżalowaniem powodney stro-
 ny / ma być wyższey opisany obyczajem / od
 Pisarza co napilniey / a naznaczniey po Artyku-
 lech wypisano: Przypisawszy ku każdemu Akto-
 wi czas / to iest / rok / dzien / godzina / ktorey syc to

dzielo / y z wypisaniem tych wszystkich osob / kto-
 re przytym byly / albo ktore swiadectwo iakie
 dawaly. A na koniec sam Pisarz / iako wyszszy
 namieniono / swym przezwiskiem ma sye tak
 podpisac / ze ty wszystkie rzeczy / tak iako napisane
 sa / slyszal / przytym byl / y swa reka popisal.
 Tak zeby s porzadnego a dostatecznego popisa-
 nia tego wszystkiego Processu / y cokolwiek sye
 dzialo / Wzrost a Sedziowie / iedno przeciw dru-
 giemu conferuic / y wvazaiac / mogli sprawie-
 dlwie a wedlug Boga skazac / albo iesli zeby ia-
 kie wvapienie bylo / y innych w Prawie bieglych
 a wczonych ludzi / mogli sye poradzie / a nauke wo-
 ziac. A Pisarz w popisowaniu tych wszystkich
 rzeczy / ma pamietac na przysyge y na obowia-
 zanie swoje / zeby nic innego niepisal / iedno to
 co sye dzialo / tymisz slowy / y tymi porzadkiem /
 nie przyczyniac za zadna przyczyna niczego sz-
 ani tej wymuiac / albo co wvrywaiac vmyslnie /
 ku szkodzie ktorey Stronie. A Ksyegi ty /
 albo Akta / w ktore sye takowe rzeczy zamie-
 siana / wskoro po Sadzie / albo po odprawie-
 niu kazdego Aktu / maia byc zarazem zapie-
 czerowane / y dobrze schowane.

